

START-DOCUMENT – PROFIELWERKSTUK
SOCIOLOGIE
DE WINKELSTRAAT

Onderwerp: [DE WINKELSTRAAT VAN VROEGER EN NU](#)

De omgeving waarin wij ons dagelijks begeven vinden sociologen, en vooral stadssociologen, erg interessant. Dorpen en steden worden door haar inwoners niet alleen gevormd, maar hebben op hun beurt ook weer invloed op de inwoners. Voor deze opdracht gaan we precies dat proces bekijken. Maar omdat het onmogelijk is om naar steden en dorpen in hun geheel te kijken, gaan we inzoomen op een bepaald aspect van onze omgeving, namelijk de winkelstraten. Hoe vaak ben je wel niet door de winkelstraten uit jouw dorp of stad gelopen? Voor de dagelijkse boodschappen, shoppen, of om even ergens een frietje te eten? En misschien werk je zelf wel in een winkel. Maar heb je er ooit bij stilgestaan waar al die winkels vandaan komen? Hoe de straat er vijftig jaar geleden uitzag? Je kent misschien wel de verhalen van vroeger, over de melkboer die nog langs de deuren ging en de buurtwinkel om de hoek. Veel van die buurtwinkels zijn verdwenen. Daarvoor in de plaats openden steeds meer grote ketens hun deuren. En recentelijk is er nog iets anders interessants aan de hand. Meer en meer winkelpanden komen leeg te staan. Waarschijnlijk is de economische crisis hiervan de oorzaak, maar consumenten kopen ook steeds vaker hun producten online.

De komende weken ga jij deze veranderingen, en de mogelijke gevolgen uitzoeken. Dit ga je doen door een winkel uit jouw winkelstraat intensief te onderzoeken. Dit kan een winkel zijn die bijvoorbeeld al vijftig jaar bestaat en daardoor ook veel veranderingen heeft doorstaan. Maar je kunt er ook voor kiezen om naar de meest recente veranderingen te kijken en een winkel onderzoeken die bijvoorbeeld tien jaar bestaat. En wat dacht je ervan om in plaats van de Nederlandse bakker, de Turkse bakker centraal te stellen in je onderzoek?

Je onderzoek is een typisch voorbeeld van een 'casestudy', waarbij je inzoomt op één specifieke onderzoekseenheid. In jouw geval is dat de winkel die je onderzoekt. Maar het is belangrijk om te beseffen dat je niet alleen onderzoek doet naar de winkel, maar dat het onderzoek uiteindelijk naar een groter geheel getrokken wordt en je ook uitspraken kunt doen over de veranderingen en de toekomst van jouw winkelstraat in zijn geheel, en misschien zelfs uitspraken kunt doen over verandering van winkelstraten in Nederland.

Achtergrondinformatie:

Maar alleen een schets maken die de veranderingen in winkelstraten weergeeft, vindt een socioloog nog niet interessant genoeg. Sociologen kijken namelijk ook naar de bredere context. Zij zeggen dan, we doen onderzoek op zowel **micro-niveau** (zoals de winkelstraat) als op **macroniveau** (de grotere context). Om de macrostructuren te kunnen ontdekken, moet je dus eerst een duik nemen in de geschiedenis, afhankelijk van welke winkel je hebt gekozen. Welke processen hebben er plaatsgevonden in de afgelopen x aantal jaren, waarvan veranderingen zichtbaar waren in of voor de winkel? Denk bijvoorbeeld aan de komst van nieuwe culturen in Nederland en hoe deze de winkelstraat hebben doen veranderen. Maar je kunt ook kijken naar winkels die tegenwoordig helemaal niet meer voorkomen, hoe kan dit? En hoe komt het dat er nu misschien meer panden leegstaan dan vroeger? Welke macroprocessen hebben dit beïnvloed?

Het is ook interessant te kijken naar de gebruikers van de winkel, de klanten en de buurtbewoners. Sociologen hebben het vaak over **sociale cohesie**. De samenhang tussen mensen in een bepaalde gemeenschap. Hadden winkels vroeger grotere invloed op deze sociale cohesie dan nu? Denk bijvoorbeeld aan de typische buurtwinkel, waar buurtbewoners met elkaar in contact kwamen. Hoe zit dat in de huidige supermarkt? En het 'gevoel van veiligheid', is dit over de jaren heen veranderd? En hoe komt dat?

Een ander belangrijk concept uit de stadssociologie zijn de '**eyes upon the streets**' (J. Jacobs). De ogen van mensen, die vanuit huis of vanuit de winkel de straat in de gaten hielden. Daarbij denk je misschien ook direct aan het begrip **sociale controle**. Buurtbewoners en buurtwinkeliers wezen elkaar erop wanneer mensen op straat de regels overtraden. Maar hoe zit dit nu? In woonstraten zijn bijna geen winkels meer en veel huizen zijn uit de winkelstraten verdwenen. Wat heeft dit voor gevolgen?

En misschien heb je bij aardrijkskunde het begrip **gentrification** al behandeld. De term wordt namelijk gebruikt om opwaardering van straten en wijken aan te duiden. In hoeverre is er sprake van dit proces in jouw straat? En wat heeft dit voor gevolgen (gehad)? Is de winkel die jij onderzoekt misschien een voorbeeld van zo'n zaak die de straat hip en trendy maakt?

Onderzoeksvragen:

Hoofdvraag:

Hoe zijn veranderingen in de winkelstraat in de loop van de jaren te verklaren?

(en evt: wat zijn de gevolgen van deze veranderingen voor de gebruikers van de winkelstraat?)

Mogelijke deelvragen:

- Wat zijn de kenmerken van 'mijn winkel'?
- In welke tijd is mijn winkel geopend? (plaats in sociale context)
- Wat is er in de loop van de tijd veranderd in mijn winkel?
- Wat is er in de loop van de tijd veranderd in de winkelstraat?
- Hoe kunnen deze veranderingen gelinkt worden aan (sociaal-culturele) veranderingen in de maatschappij in die tijd?

Maar bijvoorbeeld ook:

- In hoeverre voelen gebruikers in de straat zich veilig en hoe is dit over de jaren heen veranderd?
- In hoeverre is er sprake van sociale cohesie en is dit over de jaren heen veranderd?

Onderzoeksmethoden:

Houd bij het kiezen van een onderzoeksmethode goed in gedachten wat je wilt onderzoeken en kies de methode die het best bij jouw onderzoeksvraag past.

- Literatuuronderzoek
  - Zie hieronder voor literatuursuggesties. Maar ga ook zelf op zoek naar literatuur.Maak daarbij gebruik van de hierboven benoemde begrippen. Tip: ga ook op zoek naar informatie over onderzoeksmethodes, zoals interviewen en observatietechnieken en het uitvoeren van een 'casestudy'. Zoek bijv. op 'kwalitatief onderzoek'.
- Vragenlijstonderzoek
  - Voorbeeld: Neem vragenlijsten af bij klanten van jouw winkel.
- Observatieonderzoek

- Voorbeeld: Ga een dag in jouw winkel meedraaien en observeer wie er binnenkomt. Blijkt uit de gesprekken met het personeel bijvoorbeeld dat het vaste klanten zijn?

- Interviewonderzoek

- Voorbeeld: Neem interviews af met de eigenaar van de winkel, personeel, klanten en buurtbewoners (van verschillende leeftijden).

Je zou ook onderzoeksmethoden kunnen combineren.

- Voorbeeld: Kijk of de resultaten van een vragenlijstonderzoek overeenkomen met het gedrag dat je observeert.

Literatuur:

- Cruson, K. & Wilterdink, N. (2013). Cognitieve bindingen. In N. Wilterdink & B. van Heerikhuizen (Red.) *Samenlevingen. Inleiding in de sociologie* (7e ed.) (pp. 83-115). Groningen: Noordhoff.
- Hajer, M., Reijndorp, A. (2001). *Op zoek naar nieuw publiek domein*. Rotterdam: NAI Uitgevers
- Jacobs, J. [1961] (2009). *Dood en leven in grote Amerikaanse steden*. Amsterdam: SUN
- Roukens, K. (2013). Affectieve bindingen. In N. Wilterdink & B. van Heerikhuizen (Red.) *Samenlevingen. Inleiding in de sociologie* (7e ed.) (pp. 119-144). Groningen: Noordhoff.
- Verburg, R., Veenman, J. (2011). *Sociale Cohesie*. Amsterdam: Amsterdam University Press
- Weiden, J. van der (2012) 'Mensen in hun fysieke omgeving', pp. 269-300. In N. Wilterdink & B. van Heerikhuizen (red.) (2012) *Samenlevingen. Inleiding in de sociologie*. Zevende druk. Groningen: Noordhoff.
- Wilterdink, N. (2013) 'Stratificatie', pp. 173-206 in N. Wilterdink & B. van Heerikhuizen (red.) *Samenlevingen. Inleiding in de sociologie*. Zevende druk. Groningen: Noordhoff.
Boeken en onderzoeken van Cor Molenaar (bijv. Red de Winkel)

Links:

- Buurtwinkelproject Amsterdam Museum: <http://buurtwinkels.amsterdammuseum.nl/>
- Etnisch ondernemerschap:
<http://www.socialevraagstukken.nl/site/dossiers/etnisch-ondernemerschap/>
- Denk aan websites van de ondernemersvereniging van jouw winkelstraat en kijk ook naar de website van de Gemeente of er (beleid)plannen te vinden zijn voor de straat.
- Denk aan website van je dorp/stad, maar misschien ook achtergrond verhalen zijn
- En vergeet ook zeker de plaatselijke krant niet!

Videomateriaal:

- Voorbeeld over veranderingen in een winkelstraat in Amsterdam (Jan Evertsenstraat): <http://www.rtlx.nl/#!/koffietijd-9182/091168ff-7b2c-4646-8dd5-9955d4a87c44>
- Documentaire De Voorstraat Utrecht:
http://www.npo.nl/de-voorstraat/16-11-2014/VPWON_1220624